Lia Brad-Chisacof

Schimbarea de cod între română și greacă în textele românești de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea

0. Acest articol are ca scop descrierea și, pe cât posibil, explicarea unor fapte de limbă frecvente în textele românești și neogrecești din secolul al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea și anume trecerile de la o limbă la alta (respectiv de la română la neogreacă în textele românești și de la neogreacă la română în textele neogrecești redactate în Principate).

1.0. Catalogate în mod tradițional ca citate, sau traduse în subsol fără alte explicații, aceste traduceri sunt ceea ce sociologistica contemporană subscrie categoriei de schimbare a codului (code-switching) (de aici înainte va apare în text ca SCd), un domeniu în care cercetarea a avansat spre nuanțe considerabile fără însă a ajunge la teorii formulate foarte precis.

1.1. Inconvenientul preluării acestui model de analiză pentru cazul nostru este acela al imposibilității ilustrării cu multe exemple, așa cum se practică în analizele contemporane bazate pe anchete, de unde o disproporție ab initio între volumul textului explicativ și cel al ilustrărilor în favoarea celui dintâi.

1.2. Un alt inconvenient care poate impieta asupra demersului nostru este alegerea exemplelor. SCd este atribuită aproape exclusiv discursului oral. Exemplele noastre au fost luate din piese de teatru, literatură satirică, scrisori și memorii, respectiv din domenii care fixează discursul oral sau în orice caz nu pot fi susceptate de a nu fi trecut niciodată prin faza orală (așa cum poate fi cazul textelor juridice) (Romaine 1987/1988: 1454).

1.3. Am ales o manieră eclectică pentru abordarea SCd. Ea trece practic în revistă atât taxonomiile provenite din lingvistica textului, cât și pe cele derivate din studiile de strategie a comunicării.

2.1. SCd a fost definită ca folosirea alternativă a elementelor luate din două limbi diferite sau din două dialecte diferite în aceeași conversație sau chiar în aceeași frază.Gumperz (1982: 59) definește schimbarea de cod în felul următor: „o juxtapunere în același schimb de limbaj a unor pasaje de limbaj aparținând unor sisteme sau subsisteme gramaticale diferite".

https://biblioteca-digitala.ro

SCd este strâns legată de alegerea/selecția limbii (language choice) (Gardner – Chloros: 36) și ajută considerabil la înțelegerea acestei alegeri. SCd și alegerea limbii sunt inseparabile din punct de vedere conceptual, pentru că schimbarea de cod reprezintă o modificare în alegerea făcută sau, în anumite împrejurări, ea reprezintă „o a treia opțiune".

Folosirea conceptului SCd implică existența a două entități distincte sau a două coduri distincte între care un vorbitor are libertatea de a se mișca. Acest vorbitor trebuie să aibă prin definiție o competență, fie ea chiar minimă, în două coduri diferite. Cele două coduri se leagă în mintea vorbitorului într-o multitudine de feluri. Se naște întrebarea (Tabouret – Keller 1985) dacă mai putem vorbi de două limbi diferite, așa cum o facem, spre pildă, atunci când ne referim la dicționarele fiecăreia dintre ele și dacă ele mai pot fi considerate două entități separate în mintea vorbitorilor. De cele mai multe ori aceste două limbi pot fi separate la anumite nivele, dar sunt greu de distins la altele (de ex. categoriile semantice sau intonația pot rămâne aceleași pentru un vorbitor). În consecință, orice observație asupra schimbării de către un vorbitor a limbii în mijlocul conversației sau la mijlocul unei fraze sunt deducții în legătură cu sensul pe care vorbitorul îl dă acestei schimbări și trebuie să ne referim la condițiile sociale și psihologice speciale în care se face enunțul în acel loc și în acel moment. Ceea ce pentru un observator sunt două coduri separate, pot fi din punct de vedere psihologic un singur sistem pentru vorbitor.

2.2. A devenit clasică împărțirea schimbării de cod în trei tipuri, și anume: ***schimbări disjunctive*** care implică o exclamație, o întrebare disjunctivă sau o digresiune. Acest tip de schimbări sunt o emblemă a caracterului bilingv al unui enunț monolingv în rest, motiv pentru care au fost numite de Poplack (1980) ***schimbări emblematice***.

Ex.: (după 1840) (Golescu Iordache: 36) „**Bravotu**/Bravo lui/ (să zic și eu cum zic grecii) acestui domn...";

(idem: 47) „**Pia, pia**/E timpul/(în alfabet gr.) să ne întâlnim cu banul Brâncoveanul".

(1850) (Alecs.: 106) „ei, apoi să nu te apuce săptezăci de năbădăici?... **Kirie eleison**".

(1852) Alecs.: 253) „**Kirie eleison!**.../Doamne îndură-te de noi/că iar i-o venit nebunia..."

(1859((TRI: 52) „Ba nu! nu voi! **Na me thapsis!**/Să mă îngropi/Lasă-mă să-mi fac gustu degrab, că-mi vine dambla".

(1863) (Alecs.: 271) „**Che ta lipa**/Și așa mai departe,/eu nu le-am vizîtat nici pe unele..."

(1868) (TRI: 215) „Ce văz? Vai de mine, Panaghia mu!"/Sfîntă Fecioară/.

(1797) (Kalfoglou: 27) „...oles len, opia ton pari,?/ toate spun, cine se mărită cu el/**mare daru a gasitu**..."

Schimbări intra – propoziționale care se produc în mijlocul unei propoziții. (Ex.: (1863) (CVN: 93) „...l-ai învățat **elinica**,/grecește/întocmai ca pe un grămătic domnesc".) Acest tip de schimbare se numește ***amestec de coduri (code – mixing)***.

https://biblioteca-digitala.ro

Schimbări interpropoziționale, produse între propoziții (Ex.: (1817) (Iorga 1906: 19) „Așa se întâmplă de multe ori când are cineva o treabă mai delicată, **omos**/ numai că/eu sînt **atihos**..."/ghinionist)

3.1. Posibilele funcții pe care le îndeplinește schimbarea de cod ar fi după (Appel Muysken):

Referențială deoarece deseori ea se produce din lipsa unor cunoștințe într-o limbă sau din lipsa ușurinței exprimarii în acea limbă pe o anumită temă. (Este cazul citatelor din Antim Ivireanu care fac parte din primele sale texte și trădează cunoștințe insuficiente de română: 1714: (Ivireanu: 227 – 28) La episcopiia Rîmnicului puiu martur **ton krifokardhiognostin Tho**/pe Dumnezeu care cunoaște tainele inimii/ (în alf. gr.) că nici în visul mieu **dhen to efandastika**/nu mi-am imaginat/să mă fac arhiereu, cunoscându-mă pe mine mai păcătos și mai nevrednic decât toți oamenii pămîntului. Iar de vreme ce **o ta panta pros to symferon ikonomos theos/Dumnezeu cel ce înțelege toate interesele**/așa au vrut, să rădice din pămînt sărac și din gunoiu să înalțe meșer, **ton kathisi afton meta arhondon laou aftou**, (în alf. gr.)/să mă așeze lîngă capii acestui popor/eu ce puteam face? **ypotago ton ko ke iketefsa afton** (în alf. gr.)/să mă supun lui și m-am rugat la el/.

Ce am lucrat și acolo (nu atîta din veniturile casei) cît, iară, din osteneala și sudoarea feții mele, iaste **fanaron tis pasi** (în alf. gr.)/clar din toate cele/

...Și acestia, cîte am lucrat cu mîinile și cîte am grăit cu limba, cine va vrea, să le socotească **me orthon logismon aprosopoliptos ke kata theon** (în alf. gr.)/bine gîndit și fără pătimire după Dumnezeu/nici una nu afla ca să nu fie spre slava lui Dumnezeu, spre cinstea măriei tale și spre folosul țării.

...iară de să va întîmpla vreo pricină **i evloghi i adiki**/fie binecuvântată fie nedreaptă/ripștesc cei mai mulți și zic că iaste păcat.")

Poate părea mai potrivit ca anumite subiecte să fie discutate într-o anumită limbă atunci când aceste subiecte intervin în discuție se recurge la o schimbare de cod. Deasemeni un anumit cuvânt din una dintre limbile implicate poate fi din punct de vedere semantic mai potrivit pentru un anumit concept. Acest tip de schimbare este perceput în mod conștient de către vorbitorii bilingvi și este extrem de frecvent în textele neogrecești din Principate în legătură cu funcțiile administrative locale, cu uneltele și vehicolele de aici: (sf. sec. al XVIII-lea ms. 1160 Bibl. Acad.: 20 „na paro mian **ispravnitzian** tora opou immbori kanis na kerdhisi... mi sas meli, ego omilo ton **postelnikon** ke ton **vistiarin** dia thn evgenian sas... me pirazi poli ke i **kalesca** mou opou paliothen..."/să iau o isprăvnicie acum că se poate cîștiga... stați liniștiți, vorbesc eu cu postelnicul și vistierul despre domnia voastră... mă supără și caleașca care mi s-a învechit.

Directivă în cazurile în care este direct implicat un ascultător. Această direcționare către ascultător poate lua mai multe forme. Una este excluderea unei anumite persoane prezente dintr-o secțiune a conversației. Opusul acestei situații este includerea în conversație a încă unei persoane care se află de față folosindu-i limba.

https://biblioteca-digitala.ro

Expresivă. Vorbitorii își subliniază o identitate mixtă prin folosirea a două limbi în cadrul aceluiași discurs.

Fatică. Schimbarea indică o modificare de ton în conversație. Ex.: (după 1840) (Golescu: 111) „Măria ta, domnul covîrșaște orce pravilă și orce regulament, domnul – capul pravililor – pentru că, după cum zic grecii, **aftos efa** (în alf. gr.)"/el a poruncit/. Acest tip de schimbare a fost numit de Gumperzs și Hernandez-Chavez (1975) **metaforic**.

Metalingvistică. Schimbarea intervine pentru ca explicit sau implicit să se comenteze asupra limbilor implicate. Ex.: (după 1840) (Golescu: 19) „Pisemne că n-am priceput noi bine acel cuvînt grecesc „asidosie" ce ne zicea logofețelul că s-a publicat. Acest cuvînt măcar că este grecesc... gîndeam că va să zică iertare dă dajdie...". (Golescu: 21) Asemenea șî la triminii/dări o dată la trei luni/șî la diminii/dari la două luni/, adică o lună să ține dă dooă tetraminii,/dări la patru luni/dă dooă diminii șî, mai dăsluşit, o lună să face șî maiu șî iunie, șî iunie șî iulie, șî martie șî april, șî orce altă lună vei vrea, numai cum o numești, pișin să o șî plătești; șî așa șî aceste diminii le putem numi „monodiminii", „monominii" tot pă limba grecească, că e limbă bogată șî frumoasă, muma limbilor, iar nu ca a noastră sărăcuța.

Moș Stan: „Cu bogăția limbii lor s-au îmbogățit calicii dă greci din sărăcuța limba noastră. Căci muma îș mănîncă fiii săi ca să poată trăi, mai rău decît ohendra, pă care fiii săi o omoară ca să poată iși în lume."

Gumperz (1982: 80) vorbește despre distincția simbolică între „noi" opus lui „ei" (pron. pers. pers. III-a) în alegerea codurilor. În general tendința este ca limba minoritară să fie privită ca „noi" semnificând relații amicale, personalizate, iar limba majoritară ca limba „lor" implicând relații mai oficiale.

Un caz interesant se subscrie acestei funcții, contrazicând întru câtva distincția lui Gumperz este cel din **Anonimul din 1789**, prima proză modernă neogrecească. E greu de spus care e aici limba minoritară. În orice caz româna, presupusa limbă majoritară nu implică relații oficiale ci joacă rolul fie 1) unui debușeu pentru cuvinte licențioase: „...ke akousantes aftou legondos/și auzindu-l că spune/„**moi, moi fouto i masa tsiganoule, na outs, na outs**" evalthikan is taxin..."/și-au aranjat hainele (Dinaras: 783); fie 2) e citată numai în legătură replici ale servitorilor, surugiilor etc.

: 1979 Kalfoglou: 22 „An pigenis stin kokona, pou se latreven ehthes i doulevtres/ dacă te duci la cucoană care ieri te adora, servitoarele îți vor spune la rîndul lor/**nu e gata kokonitsa** len ki aftes."

: începp. sec. al XIX-lea ASB Fond Karadja D 316: O **rotasis, ostis fenete na ihe biou ton pragmaton ideas legi peri ton neitasin me diaketomenin fonin** rotașul, care părea că are habar de ce se întîmplă din experiență a spus cu vocea tăiată **năitașului/ to miska** ke **mouna**...

Poetică. E cazul limbajului bilingv care conține jocuri de cuvinte, glume etc. și care poate fi subsumat funcției poetice a limbajului. Ex.: (după 1840) „Tetramini... i! Sî trimini... i! Si nu zici mai bine triminotetramini șî diminotrimini?" (Golescu: 20); (ibidem) „Mascăriciul Arhon logofete, să nu mă uiți și pă mine **se para calo** măcar un

https://biblioteca-digitala.ro

milion să-mi faci **ke mena, ke mena** (și mie, și mie) parte că într-alt fel **den ipografo, den endido, eki pu ta gheni, nu semnez, nu cedez când o să facă**."

Anonimul din 1789: „to stoma tis itan toso megalo, opou ena milo **domneste** na hosi tinas mesa..."/gura ei era așa de mare că începea în ea un măr domnesc(Dimaras: 786).

3.2. La Lüdi (1986) am găsit o abordare mai pragmatică a funcțiilor schimbării de cod și anume: 1) pentru a indica cui i se adresează un limbaj; 2) pentru înțelegeri secrete; 3) pentru un transfer de limbaj (e cazul citatelor, des întâlnite în exemplele noastre). Ex.: (1714) (Ivireanu: 230) Ca zice Sf. Scriptură: **Ouk ekdikisis dis epi to afto**. „să nu pedepsim de două ori pentru același lucru/ (ibidem: 232). Duminecă la februarie 3 zile. Răspunsul ce am dat a doa oară **En pasi tous logis sou mimniskou ta eskata sou ke is ton eona ouh amartisis**/în toate împrejurările adu-ți aminte de relele tale și în veci nu păcătuit/zice Sirah."; (1762) (Simonescu: 293) „Si după sfîrșitul **chimenului** cu sfetilna **Sarki ipnosas** iar iase Domnul."; (1777): Si am început a învăța iarăși însă nu la Necola ce la epistatu Gheorghi de la școala domniască, la **apothiki ton pedon**/adăpostul copiilor/păn la 1800 Ghenar... și am început a lua **mathimă** la Hrisolora, și am luat **mathimă** la Hrisolora păr la 1801 Ghenar. 4 Si apoi am început la **tomos defteros** la **catelomu tas apoticas che mizonas icodomiso**/distrugîmd hambarele nu construiesc nimic/păr la 1802 Fevr și apoi am început la cuvântul sfântului Vasile pentru post, păr la apr. și la apr. am început la **tomos protos**/primul volum/la **necrini diialoghi**/dialoguri cu morții/...apoi am început la **tomos devteros**./ volumul al doilea/. (Bianu: 644); 4) Pentru un comentariu metalingvistic (legat adeseori de o variantă de inabilitate lingvistică); 5) ca o repetiție – traducere. Traducerea aceluiași mesaj în ambele limbi se face *fie din motive stilistice*: Sf. sec. XVIII ms. gr. 1160 Bibl. Acad.: 223 „ke tote ine o orismos tou na pari **tzoa puna**"/ atunci are el chef să-și ia ziua bună/ (Ex.: (1786 – 89) NM „Cu bre, tu și cu esi/Fără a mai psifisi"); *fie din sentimentul unei nesigurante lingvistice; fie cu scopuri didactice* (noi am adăuga aici și intenția introducerii unor lexeme, caz foarte frecvent în exemplele noastre). Ex.: (1746) „**Triodion** adecă trei cântări ce are întru sine slujba sfîntului și marelui Post." (1752) „**Anthologhion** ce să zice înflorirea cuvintelor"; (1762) „**pinax** adecă însemnare de cele ce să află întru aciastă condică." (Simonescu: 263) „și poftește să să facă univanie (adeca **niptira**) (Simonescu: 292) (1766) „**Anthologhion** adecă floria cuvintelor..." (1806). „**Ta vadoura**, iti perasmata tou Dounaveos apo pia horia tis Vlahias"/vadurile, adică trecerile Dunării din anumite locuri ale Vlahiei/Philipide 82.

Sankoff și Poplack (1981) au observat niște restricții de echivalență care au în vedere faptul că schimbarea de cod are tendința de a surveni acolo unde juxtapunerea elementelor din cele două limbi nu violează nici o regulă sintactică a vreuneia din cele două limbi implicate.

3.3. Poplack (1980) stabilește o ierarhie a frecvenței constituenților care pot fi schimbați. Astfel propozițiile întregi sunt constituenții cei mai adeseori schimbați (în cazul nostru faptul se verifică doar în sensul repetării fără însă să i se verifice și frecvența), ex.: (1859) (TRI: 52 „Ce faci, Costache? Ce șezi? Ei, apoi **den ehis hazi, ma ton theo!**/ei, d-apoi nu ai haz/") urmate de schimbări petrecute la granița dintre

https://biblioteca-digitala.ro

constituenții importanți de exemplu între grupul nominal și grupul verbal (ex.: (1863)CNV: 49 „învață limba grecească ca un **sofologhiotatos**"). La un nivel inferior sunt schimbările de cod din interiorul grupurilor, a celui nominal de exemplu (ex.: (1838) (Negruzzi: 11) „aste **frasis** se sfîrșesc cu sară"; (1850) (Alecs.: 166) Încep. sec. XIX-lea „dia ton opio ke meta **zosis** fonis **thelo** na ton enimerosete" (despre care, cu voce joasă vă rog să îl înștiințați) (ASB Fond Karadja Dosar 96 doc. 7). „Eu cred, ca o proastă, că-i vreo istorie cu moral ca din **Apotichi ton pedon**..." În categoria de schimbări intrapropoziționale substantivele sunt cele mai adeseori schimbate pentru că substantivele sunt relativ libere de restricții sintactice. În legătură cu schimbarea substantivelor a se vedea paragraful următor.

4.1. O problemă importantă pentru analiza pe care o efectuăm e **distincția între împrumuturi și schimbarea de cod**. În general nu e corect să presupunem că vorbitorii schimbă sau amestecă codurile pentru a umple goluri lexicale. Deși chiar bilingvii cred că ei amestecă codurile sau fac împrumuturi lexicale pentru că nu cunosc termenul într-o limbă sau în cealaltă, se întâmplă foarte adeseori ca schimbarea de cod să se facă în legătură cu lexeme cunoscute în ambele limbi. Este de asemenea cunoscut că una dintre cele mai obișnuite funcții discursive ale schimbării de cod este repetarea aceluiași lucru în cele două limbi (Romaine: 132 și supra). Putem aduce ca exemplu din cazul pe care îl avem în vedere următoarele exemple din 1759: (Corfus: 8) „La care, văzînd că Dumnezeu mă pedepsește pentru mulțimea păcatelor mele, am epicalisit („a invoca" citat în Galdi (: 180) ca fiind totdeauna urmat de un sinonim românesc!) și am chemat pă acest sfînt Nicolae." „Aciastă sfîntă și dumnezeiască Evanchelie s-au dăruit și s-au afierosit (Galdi: 140 „consacrer, vouer, **offrir**") de mine..." „Si cine s-ar ispiti a o apoxenisi (< apoxenó „a înstrăina, a îndepărta") sau a o depărta de la aciastă bisericuță..."

4.2. Nu toți cercetătorii sunt de acord asupra considerării integrării morfologice drept criteriu de distingere între un împrumut și o schimbare de cod. În cazul pe care noi îl avem în vedere spre pildă, sunt multe cuvinte izolate care indică o integrare morfologică (ex.: *proestos* pl. *proestoși* sau „și cine s-ar ispiti a o apoxenisi sau a o depărta de la aciastă bisericuță..." (în care vb. grecesc la conjunctiv este **na tin apoxenisi**, adică identic). Tot aici este cazul să remarcăm că după criteriile emise de Sankof – Poplack (1988) care susțin că în general preferința pentru schimbarea de cod este determinată tipologic, pentru că româna și neogreaca sunt limbi apropiate din punct de vedere tipologic, din contactul dintre ele rezultă cu precădere situații de schimbarea codului bazate pe echivalență. Între limbile deosebite din punct de vedere tipologic contactul are ca rezultat cu precădere împrumuturi de moment sau introducere de constituenți, cazul împrumuturilor turcești din română.

4.3. Romaine (1989) reproduce după Poplack, Wheeler Westwood (1987) o schemă reprezentând relația dintre schimbarea de cod și împrumut din care rezultă că există un continuum între împrumuturile de moment și cele stabile dar nici un continuum între schimbarea de cod și împrumuturi.

4.4. Scotton (1987) remarcă totuși că există mai multe similitudini între schimbarea de cod și împrumuturile de moment decât între acestea din urmă și împrumuturile stabile.

https://biblioteca-digitala.ro

4.5. Tabouret – Keller (1989) sugerează că datorită faptului că există multe cuvinte schimbate care fac parte din aceleași categorii semantice cu împrumuturile, dar care nu sunt încă stabile, ar trebui să vorbim de „schimbări recurente" (recurrent switches).

4.6. Gardner – Chloros (1987) aduce argumente în sprijinul tezei, cu care suntem de acord la rândul nostru, că orice împrumut începe prin a fi o schimbare de cod și că în consecință, între împrumuturi și schimbările de cod există un continuum.

4.7. Treffers (1991) atrage atenția că adeseori e foarte greu de distins între schimbările de cod intra-propoziționale și împrumuturi și de asemenea că există puține temeiuri teoretice pentru a face deosebirea dintre cele două.

Relativizarea noțiunii de împrumut și apropierea acestuia de schimbarea de cod ni se par a fi mai mult decât utile analizei noastre. În această zonă ni se pare că se plasează mult discutatele „neologisme" ale lui Cantemir.

5.0. Pentru textele din secolele al XVII-lea, al XVIII-lea operationalizarea schimbării de cod aduce, după părerea noastră, în afară de o descriere mai adecvată a faptelor de limbă, avantajul unor indicații în legătură *cu autorul și configurația bilingvă a acestuia*. Astfel următorul fragment din „Istoria Tării Rumanești a Stolnicului Constantin Cantacuzino (Cron. Munt: 204): „Ci numai socotescu că așa zidite și făcute în lume sînt, ca și iale să-și ia conețul, cum zice și Virghilie poet, în cartea a patra **Eneidos** de Troada cînd **de** elini s-au prăpădit și s-au stins, crăind acolo alții și neamul lui Priam..." indică o configurație dominată de greacă de vreme ce genitivul pentru Eneida a dat în greacă fapt care antrenează după o schemă devenită clasică și numită triggerer (un cuvânt care induce o schimbare de cod) folosirea grecesului „de" care nu are nici o legătură cu prepoziția românească de, fiind o conjuncție disjunctivă cu sensul „însă"). și *în legătură cu limba* – sursă a traducerii dacă un text e o traducere (astfel în Cartea de bucate din 1740 găsim prepoziția grecească **ana** în contextul „**ana dram**", un caz tipic de schimbare a cuvintelor de legătură din limba dominantă sau L_1, în L_2. Faptul ne apropie de greacă și poate să ne îndepărteze de ipoteza că limba din care e tradusă cartea e italiana).

6.0. Concluziile acestei sumare analize ni se par a fi în ceea ce privește schimbarea de cod o confirmare a relativității taxonomiilor enunțate până în prezent. Valoroase pentru analiză ni s-au părut a fi modelele puse la îndemână de studiile asupra strategiei comunicării.

6.1. Extrem de importantă pentru română este discuția asupra apropierii/identității schimbare de cod/împrumut. Aceasta este menită a disloca tendința preponderentă în literatura lexicografică de până acum de a vorbi exlusiv despre împrumuturi. Desigur o demonstrație completă în acest sens trebuie să cuprindă și concluzii legate de activitatea de traducere din această perioadă.

Reiese cu destulă claritate din exemple când greaca este L_2 învățată artificial (ca limbă de cultură) și anume atunci când SCd se face pentru un transfer bine delimitat de limbaj (citatele, în speță) și când este învățată ca limbă naturală (când restricțiile de echivalență aproape nu mai funcționează). Româna pare a fi excusiv învațată ca limbă naturală.

https://biblioteca-digitala.ro

Note

Appel R. Muysken P., (1987), **Language Contact and Bilingualism**, Londra, Baltimore, Melbourne, Auckland.

Confus I. (1975), **Însemnări de demult**, Iași.

Dimaras, K.Th, (1977), **O Elinitios diafotismos, Atena**.

Garden – Chloros P., (1991), **Language selection and Switching in Strasbourg**, Oxford.

Golescu I., (1990), **Scrieri alese**, București.

Gumperz J.J., (1982), **Discourse Strategies**, Cambridge.

Hamers J., Blanc M., (1989), **Bilinguality and Bilingualism**, Cambridge.

Haugen E., McClure I.D., Thomson D., (ed. 1981), **Minority Languages today**, Edinburgh.

Hymes D., (1964), **Language in culture and society. A reader in linguistics and anthropology**, New York.

Iorga N., (1906), „Contribuții la istoria literaturii române în sec. al XIX-lea" în **Analele Academiei Române**, SII, T XXXIX.

Ivireanu A., (1972), **Operă**, G. Strempel (ed.) București.

Kalfoglau, Al., (1797) **Ithiki Stihourgia** Constantinopol.

Lüdi G., (1986), „Forms and Functions of Bilingual Speech in Pluricultural Migrant Communities in Switzerland" in J.A. Fishman, A Tabouret-Keller, M. Clyne... **The Fergusonian Impact**, Berlin.

Philippide, Daniil, (1817), **Istoria tis Vlahias**, Viena.

Poplack S., (1980), „Sometimes I-II start a sentence in English y termino en espanol": Towards a Typology of Code-Swithching" in **Linguistics**, 18: 581 – 618.

Poplack S., Wheeler S. și Westwood A., (1987), „Distinguishing Language Contact Phenomena: Evidence from Finnish – English Bilingualism" in **The Nordic Languages and Modern Linguistics**, 6.

Poplack S., (1988), „Contrasting Patterns of Code – Switching in Two Communities" in Heller (ed.) **Code – Switching...** Berlin, 215 – 245.

Romaine S., (1987/88), „Historical sociolinguistics: Problems and Methodology" in Ammon U., Dittmar N., Mattheir K., **Sociolinguistics**, Berlin, New York.

Romaine S., (1989), **Bilingualism**, Oxford.

Sankoff D., Poplack S., (1981), „A Formal Grammar for Code – Switching" in **Papers in Linguistics**, 14/I, (: 3 – 46).

Tabouret – Keller A., (1985), „Preface: Sociolinguistics in France: Current Reserch in Urban Settings" in **International Journal of the Sociology of Language**, 54, p. 515.

Treffers J., (1991), **French – Dutch Language Mixture in Brussels**, Diss Univerity of Amsterdam.

https://biblioteca-digitala.ro